Vernieuwing en verankering van de PvdA

Ik ben een inwoner van Enschede; en ik ben er trots op! Wat mijn stad na die vreselijke klap heeft laten zien aan menselijkheid, emotie, kracht en hulpvaardigheid is hartverwarmend. Die dreun van 2 weken geleden dendert nog na in vele gezinnen en bedrijven. Maar de solidariteit na die eerste golf van emoties en complete ellende is voelbaar en sterkt de mensen bij het verwerken van de gevolgen.

Er zijn nog veel onopgeloste vragen. Het aangekondigde onafhankelijke onderzoek moet daarop de antwoorden geven. De Enschedese klap heeft velen in Nederland wakker geschud.

Voor lokale en landelijke politici is ineens pijnlijk duidelijk dat er meer gevaarlijke situaties bestaan. Situaties waar mensen risico's lopen die we niet willen. En dan gaat het om meer dan het gevaar van vuurwerkopslag. Inventariseren van deze risicoplekken is goed. Maar wat dan? Ik geef u op een briefje dat het voor de gemeenten zeer moeilijk zal zijn om zonder extra middelen en instrumenten de bestaande risicosituaties aan te pakken. Ik vraag onze Tweede Kamerfractie zich met spoed sterk te maken voor integrale regelgeving die het beter mogelijk maakt lokaal krachtig te handelen in het maatschappelijk belang. Daarmee kan de politiek aan invloed winnen.

De vuurwerkramp in Enschede drukt ons pijnlijk op de noodzaak om kritisch te blijven kijken naar de wijze waarop we regels, procedures en verantwoordelijkheden vormgeven. Vaak kleven er aan onze regels onbedoelde neveneffecten die de politiek onverwacht voor onaangename verrassingen plaatst en waarvoor burgers – terecht – weinig begrip kunnen opbrengen. Vaak ook wordt beleid uitgevoerd en gecontroleerd door ambtenaren op basis van bureaucratische regels en procedures. Zo kan het bijvoorbeeld gebeuren dat een werkloze arbeidsgehandicapte de kans wil grijpen om een bedrijfje aan huis te beginnen, maar dat dit niet past in het bestemmingsplan. Of dat de opvang van tienermoeders in de grote steden buiten ieder vorm van subsidie dreigt te vallen door de rigide eis dat zij zich moesten plaatsen onder de welzijnskoepel.

De burger verwacht van de politiek dat zij een totaaloverzicht heeft van alle gevolgen van elke beslissing die genomen wordt. In de praktijk is dat vaak niet mogelijk. Van politici mag echter wel

worden verwacht dat zij zich van de effecten van hun beleid goed op de hoogte stellen. Daarbij mogen zij zich niet uitsluitend laten leiden door ambtelijke rapporten en informatie uit tweede hand. Democratie kan alleen bestaan als de politiek direct betrokken is bij wat er leeft in de straten, bij de mensen, op scholen en in bedrijven.

Democratie nieuwe inhoud en vorm kan krijgen - binnen en buiten het openbaar bestuur - kan alleen als

- In wordt gespeeld op maatschappelijke verandering
- Als organisaties democratiseren en vermaatschappelijken
- Als landelijke regels aansluiten op decentrale overheden en mogelijkheden voor maatwerk worden verruimen en,
- politiek verankert in netwerken

De maatschappij is op dit moment sterk in beweging. De politiek moet daarop inspelen wil zij haar democratische functie kunnen blijven vervullen. De toekomst van de PvdA hangt af van de mate waarin wij erin slagen ons de komende tijd stevig te verankeren in alle lagen en domeinen van de samenleving. Een betekenisvolle ontwikkeling, vooral als bestuurders de dan ontstane ruimte voor politiseren weten in te vullen door voor burgers en organisaties een minder "onneembare vesting" te zijn.

Op dit moment dringt een nieuwe werkelijkheid zich aan ons op. Een werkelijkheid waarin burgers elkaar vinden in netwerken, waar kennis voor steeds meer mensen toegankelijk is en waar de nationale grenzen verdwijnen. Een werkelijkheid met kansen en mogelijkheden om op een moderne manier vorm en inhoud te geven aan een nieuwe benadering van de begrippen democratie en solidariteit. Steeds meer moeten we uitgaan van mondige burgers, die voor zichzelf op kunnen komen en autoriteit van een overheid of instelling niet vanzelfsprekend vinden. Die vragen om een behandeling op maat en met respect.

Politiek speelt zich duidelijk niet alleen af in het stadhuis of in de Tweede Kamer maar juist daarbuiten. Op steeds meer plekken vindt het maatschappelijk debat plaats, worden beslissingen genomen die burgers raken. In scholen, bedrijven, in het café, in buurthuizen, bij maatschappelijke organisaties als zorgverzekeraars of woningbouwcorporaties. Ook daar zie je positieve ontwikkelingen waaruit blijkt dat dit soort instellingen ook daadwerkelijk een duidelijke betrokkenheid hebben bij hun omgeving.

Veel woningbouwcorporaties werken actief mee aan de leefbaarheid van de buurt door buurtinitiatieven te ondersteunen, leefbaarheidsmedewerkers aan te trekken en samen met welzijnsinstellingen en scholen mensen te betrekken bij hun directe leefomgeving.

Maar je ziet ook ontwikkelingen die verontrustend zijn. Zorginstellingen die door fusies steeds groter en bureaucratischer worden. Waar monopolieposities dreigen te ontstaan. Waar voor burgers steeds minder te kiezen en te beïnvloeden is en waar besluiten buiten iedere democratische controle plaatsvinden.

Democratie betekent dat er op alle terreinen waar macht wordt uitgeoefend ook controle plaatsvindt. Dat geldt zowel voor publieke als voor private instellingen. De politiek moet haar invloed aanwenden om ervoor te zorgen dat burgers en hun vertegenwoordigers de benodigde informatie en bevoegdheden hebben om democratische controle te kunnen uitoefenen.

Op veel plekken in het land zijn ook raadsleden op zoek naar een nieuwe invulling van politiek bedrijven. Zoeken naar methoden waardoor politiek ook buiten het openbaar bestuur een gezicht krijgt.

Zoals in Rotterdam waar vijf jaar geleden de PvdA politici een belangrijke rol bij de ontwikkeling van de brede buurtschool speelden. Bij inmiddels 90 Rotterdamse scholen wordt in een samenwerkingsverband tussen instellingen en activiteiten in de wijk zoals sport, de bibliotheek, de peuterspeelzaal, cultureel werk de binnen- en buitenschoolse activiteiten aan elkaar gebonden. Een initiatief dat zich kon ontwikkelen door de enorme betrokkenheid van instellingen, burgers en

politiek. De politiek nam deel aan de discussies, initieerde, stimuleerde en faciliteerde. Rondom de brede scholen zie je tal van netwerken ontstaan, waar de politiek deel van uitmaakt. Zonder zelf alles te willen regelen en organiseren. Ook al zie je daar dat het soms toch moeilijk blijft om verkokering te bestrijden en schotten te slechten.

De brede buurtschool laat zien wat de positieve effecten zijn voor alle betrokkenen van die vermaatschappelijking. Andere instellingen kunnen hier een voorbeeld aan nemen. Zo kan om maar een voorbeeld te noemen ook een ziekenhuis uitgroeien tot een centrum in de buurt. Waar niet alleen zieken worden verpleegd en een winkeltje is waar bloemen verkocht worden. Maar waar ook een bioscoop is, waar in het restaurant gezellig kan gegeten worden door ook anderen dan verpleegkundigen en patiënten, waar kunst aan de muren hangt. Waar publiek en privaat hand in hand gaan. Waar zieken zich niet meer in eerste instantie patiënt voelen maar gewoon burger. Waar de maatschappij in al zijn veelzijdigheid en veelkleurigheid naar binnen wordt gehaald, meedenkt, meepraat en meebeslist.

Het gaat om nieuwe strategieën voor maatschappelijke ondernemen in het publieke domein.

Op alle bestuurlijke niveaus wordt momenteel geëxperimenteerd met nieuwe vormen van beleidsvorming die de bedoeling hebben om burgers actief te betrekken bij de inrichting en het beheer van hun leefomgeving. Interactieve beleidsprocessen zijn op dit moment echter vaak het exclusieve domein van wethouders en ambtenaren. De politiek staat hierbij buiten spel. Democratie vereist echter dat er keuzes gemaakt worden. Om die keuzes nog op zinvolle wijze te kunnen maken, zal de politiek het voortouw moeten nemen om burgers te betrekken bij het formuleren en agenderen van maatschappelijke wensen en problemen. Het initiatief mag niet worden overgelaten aan ambtenaren en bestuurders.

De PvdA moet zich daarom stevig verankeren in alle lagen en domeinen van de samenleving. Op één terrein lukt dat in ieder geval nog onvoldoende. Hoewel de PvdA erin is geslaagd meer leden van allochtone afkomst op kandidatenlijsten en in vertegenwoordigende lichamen te krijgen, heeft de partij geen basis in de allochtone gemeenschappen zelf. Om de doelstelling van de interculturele

samenleving werkelijk dichterbij te brengen en daarmee de ideeën die in Wisselwerking staan een kans van slagen te geven, moet de PvdA zich een sterkere positie verwerven in de allochtone gemeenschappen. Het is een opdracht aan elke sociaal-democraat om de gewenste wisselwerking in praktijk te brengen. Via de normale menselijke contacten op school, in de winkel in het ziekenhuis in de eigen straat. Van onderop, werken aan het daadwerkelijk vormgeven aan de interculturele samenleving.

De PvdA staat voor een vernieuwingsopgave. Maatschappelijke modernisering vereist nieuwe vormen van politiek en bestuur. Waar nieuwe vormen van machtsuitoefening plaatsvinden, móet de democratie volgen. Waar belangen van burgers in het geding zijn, moeten zij een stem kunnen laten horen. En waar burgers zich verenigen in netwerken moet de politiek zich aansluiten. De partij moet zich maatschappelijk verankeren. En ook binnen onze partij moet worden gewerkt aan nieuwe vormen van debat, besluitvorming en recrutering.

In onze eigen partijorganisatie zijn we bezig om een betere aansluiting te zoeken bij de kennis onder onze leden en sympathisanten. Proberen we al die kennis via de kennisnetwerken ter beschikking te stellen van de politiek. En willen we de politiek ook laten beïnvloeden door die kennis. We verwachten veel initiatief van onderop. En dat gaat in onze partij niet altijd vanzelf. Ik krijg nog te vaak de vraag te horen: ‘wanneer gaan jullie wat organiseren?’

Maar de partij heeft ook een eigen politieke agenda. Het partijbestuur is discussietrajecten gestart op voor de partij belangrijke terreinen. De kenniscentra willen we via deze thematische discussies een grote rol laten spelen bij het maken van het volgende verkiezingsprogramma.

Maar voor de vitaliteit van de politiek moet in periodes tussen verkiezingen nog wel wat te beïnvloeden overblijven. Dat betekent dat collegeprogramma’s en het regeerakkoord uit moeten gaan van doelstellingen en te bereiken resultaten. We moeten af van gedetailleerde instrumentele programma’s die de politieke horizon voor vier jaar dichttimmeren.

Over twee jaar zijn er verkiezingen. Dat betekent dat er vanaf nu heel hard gewerkt moet worden om de juiste mensen enthousiast te krijgen om daaraan mee te werken. Te veel kijken we nu nog naar bestuurlijke kwaliteiten, naar het in staat zijn ingewikkelde beleidsnota's in al zijn consequenties te doorzien. Natuurlijk, ook deze kwaliteiten hebben we nodig. Maar er is meer. In staat zijn je te bewegen in achterstandswijken, in directiekamers, tussen chronisch zieken. En vanuit die veelzijdige contacten in staat zijn heldere keuzes te maken en te kunnen uitleggen. Van onze bestuurders mogen wij verwachten dat zij niet alleen luisteren en beslissingen nemen, maar ook op een integere manier omgaan met diverse belangen en profiel weten te geven aan de doelstellingen en beginselen van onze sociaaldemocratische partij.

Samen moeten we de kracht en inspiratie delen om nieuwe kwaliteiten en nieuwe methoden te gebruiken, die bijdragen aan de vitalisering van de democratie, de verankering van de PvdA in de samenleving en de versterking van de kwaliteit van ons democratische bestuur!